

LIJST VAN VRAGEN

De commissie voor de Rijksuitgaven en de vaste commissie voor Defensie hebben over het rapport «Monitoring vervanging F-16. Stand van zaken december 2010; onder andere ontwikkelingen Joint Strike Fighter» van de Algemene Rekenkamer (Kamerstuk 31 300, nr. 21) de navolgende vragen ter beantwoording aan de Algemene Rekenkamer voorgelegd.

Deze vragen zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Van Gerven

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Van Beek

De adjunct-griffier van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Clemens

1

Kan inzage gegeven worden in hoeverre er met de opgelopen verträgen en tegenvallers in het Joint Strike Fighter (JSF)-project sprake is van wanprestatie en contractbreuk door Lockheed Martin of andere contractpartijen? Kan een en ander gespecificeerd worden aan de hand van de relevante teksten uit de verschillende Memoranda of Understanding (MoU's)?

2

Wat is het oordeel van de Algemene Rekenkamer over de resultaten van de herijking van de business case? Hoe beoordeelt de Algemene Rekenkamer het resultaat in relatie tot de politieke toezegging destijds dat de Nederlandse deelname aan het JSF-project de belastingbetaler niets zou gaan kosten?

3

Wat is, op basis van de huidige gegevens, de minimale vermindering van het aantal aan te schaffen jachtvliegtuigen om een structurele besparing van € 100 miljoen per jaar op het exploitatiebudget te realiseren?

4

Hoe onomkeerbaar zijn de stappen die het kabinet in 2010 heeft genomen? In hoeverre wordt de feitelijke keuze voor de JSF versterkt?

5

Welke directe gevolgen heeft het uitstel van de beslissing over de JSF en welke mogelijke aanvullende maatregelen moeten er genomen worden? Kan de Algemene Rekenkamer per mogelijke aanvullende maatregel een overzicht van de bijbehorende kosten geven alsmede van de directe gevolgen?

6

Kan voor alle duidelijkheid een volledig overzicht gegeven worden van alle verträgen en kostenoverschrijdingen?

7

Wat is naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer het grootste risico bij de toenemende betrokkenheid bij de JSF, zonder duidelijkheid over het maximale budget voor de vervanging van de F-16 dan wel onduidelijkheid over het totaal aantal aan te schaffen JSF-toestellen door het ontbreken van een verwervingsbesluit?

8

Wat wordt bedoeld met het volledig uitstappen uit het JSF-programma? Is dat inclusief of exclusief de betrokkenheid van het bedrijfsleven?

9

Wat is het oordeel van de Algemene Rekenkamer over het feit dat bij de herijking van de business case de aanneme is gehanteerd dat voor de opvolging van de F-16 uiteindelijk ook daadwerkelijk gekozen gaat worden voor de JSF?

10

Wat zijn de financiële gevolgen op basis van de huidige beschikbare gegevens voor de Nederlandse overheid van de keuze voor een gemaximeerd bedrag voor het bedrijfsleven?

11

Hoe oordeelt de Algemene Rekenkamer over de afhankelijkheid van de Nederlandse overheid van Lockheed Martin bij de gunning van orders aan

verschillende partnerlanden? Kan dit betekenen dat hoe minder vliegtuigen men bestelt, hoe minder orders men krijgt?

12

Is het de Algemene Rekenkamer bekend waarom de omstandigheden waardoor de discussie met de industrie over het afwijken van de gemaakte afspraken niet gespecificeerd zijn? Welke risico's ziet de Algemene Rekenkamer hier?

13

Zijn er financiële voordelen voor het bedrijfsleven door de aanschaf van een tweede testtoestel door de Nederlandse overheid? Voor wiens rekening komen de meerjarige kosten en inspanning verbonden aan de aanschaf van een tweede testtoestel?

14

Welke belangrijke onzekerheden kent het project doordat er geen verwervingsbesluit is genomen?

15

Kan de Algemene Rekenkamer toelichten wat de risico's zijn van het werken met ramingen van een tentatief budget?

16

Concludeert de Algemene Rekenkamer dat de controletaak van de Kamer niet goed in te vullen is onder de huidige omstandigheden waarin een budget of verwervingsbesluit ontbreekt?

17

Waardoor lopen naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer de eventuele uitstapkosten op?

18

Is een raming van de financiële gevolgen van het doorvliegen met de F-16 niet belangrijk, nu duidelijk is dat de levertijd van de JSF oploopt en de noodzaak van het laten doorvliegen van de F-16 toeneemt?

19

De Algemene Rekenkamer constateert dat er geen nieuwe verplichtingen zijn aangegaan in 2010 voor de voorbereiding van de mogelijke komst van de JSF. Kan de Algemene Rekenkamer aangeven wat de doorlopende kosten zijn geweest? Waaruit bestaan deze kosten? Zijn er andere uitgaven gedaan in het kader van het project Vervanging F-16 ten behoeve van de ingebruikname van de JSF en zo ja, welke dan? En buiten het kader van het project Vervanging F-16? In welk kader zijn deze kosten gemaakt?

20

Bij de herstructurering van het JSF-programma begin 2010 zijn er naast vertragingen ook kostenstijgingen bekend geworden. Is er een relatie tussen de vertragingen en de kostenstijgingen? Zo ja, welke vertraging heeft welke kostenstijging veroorzaakt? Zijn er overige kostenstijgingen? Zitten hier ook de rentelasten bij voor Nederland?

21

Heeft de Algemene Rekenkamer aanwijzingen dat op het terrein van infrastructuur, beveiliging en/of begeleidende diensten in Nederland nog nadere investeringen gedaan worden direct door Defensie en/of indirect door gesubsidieerde instellingen, die vooruitlopen op een eventueel positief besluit over te gaan tot aanschaf van de JSF als opvolger van de

F-16? Gaat het hierbij om investeringen waarvoor op de begroting van Defensie of in de begeleidende memorie van toelichting expliciete inspanningen zijn aangekondigd?

22

Strookt de door de minister van Defensie evident genoemde relatie tussen de deelname aan het internationale JSF-programma en het sterk op de JSF gerichte verwervingsbesluit niet met het eerdere beleid en/of het oorspronkelijk gestelde in de B/C-brief?

23

Waarom blijft de Algemene Rekenkamer spreken van een tentatief budget?

24

De inpasbaarheid van de exploitatie van de jachtvliegtuigen in de defensiebegroting betekent dat deze kosten voor lange periode, namelijk 30 jaar, vast zullen liggen. Is daarbij rekening gehouden met tussentijdse benodigde upgrades? Zo ja, hoeveel? Hoe zijn deze upgrades in te passen in de defensiebegroting?

25

Het inplannen van de verlenging van de ontwikkelfase kon volgens de toenmalige staatssecretaris van Defensie goed ingepast worden in de Nederlandse planning voor deelname aan de test- en evaluatiefase en het voorziene Nederlandse invoeringsschema voor de JSF. Is hierbij rekening gehouden met de gevolgen van deze verlenging en de vervanging van de F-16 waarmee als gevolg van een herzien invoeringsschema langer doorgevlogen moet worden?

26

Wat zijn de extra kosten voor de Nederlandse overheid die zij ten behoeve van het bedrijfsleven maakt, naast de Nederlandse bijdrage van \$ 800 miljoen aan de ontwikkelfase, nu het afdrachtpercentage voor de industrie lager ligt? Worden de rentekosten doorberekend aan de industrie?

27

Waarin verschilt de mogelijkheid om de JSF aan te schaffen via de Foreign Military Sales (FMS)-constructie met de aanschafvoordelen voor de partnerlanden zoals in de constructie waarin Nederland deelneemt? Kan een overzicht gegeven worden van de financiële voor- en nadelen? En van de overige voor- en nadelen?

28

Wat wordt bedoeld met «kan worden herijkt» in de zin: ... dat na de herijking van het project Vervanging F-16 ook de projectplanning kan worden herijkt, waaronder de planning van de test- en evaluatiefase? Over welke projectplanning heeft Defensie het hier?

29

Is de € 359 miljoen een vast bedrag waarvoor Nederland deelneemt in de Production, Sustainment and Follow-on Development (PSFD)-fase? Zijn er nog bijkomende kosten? Waaruit bestaan deze kosten? Waar is de Nederlandse bijdrage in de PSFD-fase voor bedoeld?

30

Is het kostenverschil tussen een toestel uit de LRIP 3 en LRIP 4 al bekend?

31

Voor welk bedrag neemt Nederland deel in de Production & Sustainment (P&S) MoU? Is dat een vast bedrag? Wat is de European Footprint of wat wordt daarmee bedoeld? Is dat met het oog op mogelijke internationale samenwerking? Is bekend waarom het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Turkije geen besluit hebben genomen?

32

Kan een overzicht gegeven worden van de financiële ramingen en plannings van de herstructurering van begin 2010? En van de financiële gevolgen van de herstructurering van de planning?

33

Speelt het JSF Program Office (JPO) geen rol bij de besluitvorming over de uitkomsten van de Technical Baseline Review (TBR)? Waarom niet?

34

Zijn er vergelijkbare projecten die meer dan 9 jaar in de verwervingsvoorbereidingsfase hebben gezeten? Zo ja, welke? Wat zijn de uiteindelijke meerkosten van die projecten geweest?

35

Gelden de uitgangspunten en criteria waaraan de opvolger van de F-16 moet voldoen, zoals opgenomen in de brief van 15 maart 2000, nog steeds?

36

In 2002 is afgesproken dat de Nederlandse industrie het gat van € 191 miljoen zou afdekken. Is dit naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer nog steeds een geldende afspraak?

37

Wat verstaat de Algemene Rekenkamer onder het boekhoudkundig meetmoment? Is dit naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer een juiste benadering?

38

Welke financiële onzekerheden levert het niet definitief zijn van alle orders op voor zowel het bedrijfsleven als voor de Nederlandse overheid?

39

Maakt de € 380 miljoen aan orders voor het bedrijfsleven in de ontwikkelingsfase deel uit van de business case? En de € 91 miljoen uit de productiefase?

40

Wat valt er onder de overige kosten van de kale stuksprijs naast het airframe, voertuigsystemen, missiesystemen en aandrijving? Kan een testtoestel voor de kale stuksprijs aangeschaft direct vliegen of zijn er verdere investeringen nodig? En zo ja, wat zijn de bijkomende kosten?

41

De Algemene Rekenkamer is bekend met het bestaan van een intern memorandum van het ministerie van Defensie voor de aanvullende en gerelateerde kosten. Waarom is dit document niet openbaar? Mag het document door de Algemene Rekenkamer ingezien worden? Mag het document door de Algemene Rekenkamer gebruikt worden?